

Јасмина Теодоровић, Марија Лојаница
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

ВЕЛИКА ПРИЧА И ПОБУНА У ЗЕМЉИ ЧАРОбЊАКА ИЗ ОЗА

У раду се анализира комплексност интеракције реалног и симболичког поретка оличеног у траг-структури језичког система, те начин на који дискурзивне праксе конструишу и деконструишу хумани субјект, као и његову свест о себи и Другоме. Особености односа реалног и симболичког преиспитиване су и на релацији Прича-Приповедање. Такође, рад, између осталог, покреће и следеће суштинско питање: да ли се записивањем, или, општије речено, приповедањем реално / животно укида.

Кључне речи: дискурс, прича, реални и симболички поредак, наративни текст, траг, време

"Уобразиља једне особе (...) која би у њој уништила ограде, класе, искључења, не синкретизмом, већ простим сајлосиљањем од оне старе авести: логичке противуречности; која би измешала све језике, ма важили они и као нездружииви; која би ћушљиво поднела све опшужбе за илгизам, за непоузданост; која би остала равнодушном пред сократском иронијом (врхунски осрамотишти другог шиме да себи противуречи) и легалним терором (колико кривичних доказа заснованих на једној психологији јединства!). Овај човек би био понижење за наше друштво. Трибине, школа, азил, конверзација, начиниле би од њега странца: ко без стида подноси противуречност? (...) Тада се стари библијски мит обрће, збрка језика није више казна (...) Текст из задовољства, што је срећни Вавилон."

Ролан Барт

По многим лингвистима, антрополозима и социолозима, концепт хуманитета почива на способности лингвистичке интеракције. Другим речима, докле год је хумани субјект у стању да произведе језичке конструкције чије се значење неће значајно умањити или потпуно изгубити при процесу њиховог транспоновања ка другим људским индивидуама, наука га класификује као човека. Са тог становишта посматрано, радикално одступање од пракси и техника „нормалне“ језичке комуникације¹ не чини човека само не-раз-

1 Језик онога кога дискурс друштвене заједнице назива лудаком – „не-нормални“ језик - измиче симболичком поретку, он је либидалан (Према: Jacques Lacan, *Ecrits: A Selection*, Tavistock Publications, Routledge, 1989, 306.). Такав језик је „имагинирни језик жеље“, а

умним (лудим)² већ не-човеком – укида његов хуманитет. Како је размена информација основно везиво људских друштава/људског друштва, онај који није у стању да учествује у поменутој размени бива изопштен јер представља директну претњу одрживости друштвеног поретка / друштвених поредака. У том смислу, ако човек не организује кључне догађаје из свог живота према принципима наратива (или, ако, можда, није у стању то да учини), онда он не може да буде успешан и убедљив носилац социјалних и културних функција у оквиру заједнице којој припада. Ово указује на значај који наука придаје способности конструисања *животног наратива* при конституисању кохерентне самосвести³. Како се човек онда приклања дискурсу? Наиме, да би човек постао субјект одређеног дискурса, а самим тим и носилац његових Моћи, Знања и Истина, он мора за своју позицију одабрати ону локацију из које се дискурс да најпотпуније сагледати; мора се, дакле, уклопити у дати систем репрезентације, те тако, доима се парадоксалним, човек постаје субјект дискурса тиме што се подвргава⁴ његовим значењима, моћима и регулаторним механизмима. Поменута позиција није толико ствар слободног избора колико је резултанта спрега сила које управљају хуманим субјектом, односно последица његове дубоке укоренености у дискурзивном, симболичком поретку - нешто што је споља, нешто екстрасубјективно, доступно свима (име човека), јесте темељ идентитета субјекта, најинтимнија срж бића.

Субјект, чија реалност почива на сложеној игри симболичког и имагинарног, учествује у *немогуће* (идеално) *реалном* само путем онога што Лакан описује као *унуштрашње искључивање* (екс-клузија) *несвесног, стварног шела* које се, као такво, не-симболичко, опире превођењу на језик симболичког поретка. У овим ретким тренуцима субјект бледи а, истовремено, *стварно шело* се помаља. Постојање / појављивање субјекта искључује постојање / појављи-

дискурс који на њему почива није директно разумљив из чега, између осталог, следи да књижевни / животни субјекти који говоре оваквим језиком не могу (или чак и не покушавају) да пренесу социјуму кохерентан наратив свог живота: за то им је увек потребан преводилац.

2 Мишел Фуко примећује тенденцију симплификације када је у питању класификација стања која одступају од такозваног „нормалног“ или здравог стања, а у циљу лакшег надзирања индивидуа у чијем су понашању манифестне аберације од стандардног владања друштвено прихваћених – „нормалних“ – појединаца. Према интервјуу који је Мишел Фуко дао Роже Полу Друа 1975. године, <http://www.michel-foucault.com/quote/2005q.html>.

3 Према: James M. Wilce, "Language and Madness", *A Companion to Linguistic Anthropology*, ed. Alessandro Duranti, Blackwell Publishing Ltd., USA, UK, Australia, 2006, 414-430.

4 Subjugatus, лат – јарам; ујармити, подвргнути, подчинити.

вање *стварног шела* у истој временској равни. Дакле, императивна неопходност картезијанског принципа *Cogito ergo sum* престаје да важи онда када се *стварно шело* свету покаже из чега даље следи да описани тренутак и свест о њему постоје једино под условом међусобног искључивања. Удаљавањем од симболичке репрезентације / интерпретације / тумачења себе, њеним негирањем, ја *јесам*, а што је у директној супротности са принципом *Cogito*. Значи ли то онда да човек *јесће* када не учествује у симболичком поретку, у институционализованој пракси (само)потврђивања, када не оствари језичку партиципацију у колективу, односно када су речи, реченице и „приче“ које он изговара / записује низ *непредвидљивих догађаја*? Ако је тако, да ли је, и на који начин, могуће избећи тиранију симболичког?

Лакан каже – нема предискурзивне реалности. Свака реалност је заснована на дискурсу⁵. „Првоизговорене речи стоје као декрет, закон, афоризам, пророчанство; оне намећу свој опскурни ауторитет реалном другом.“⁶ Фуко ће рећи - реч је ауторитет, она влада, а њена (пре)власт је тамна, затамљујућа и манипулативна⁷. Ако је тако, онда свет речи ствара свет ствари, а не обратно; означено је последица означитеља, а не његов узрок, те је субверзија, односно (суб)ординација коју означитељ врши над означеним *увек већ* у току. „(...) – дискурс је увек само игра: игра писања у првом случају, читања у другом и размене у трећем. И ова размена, ово читање, ово писање у игру уводе само знаке. Дискурс тако губи своју реалност, тиме што се потчињава поретку означитеља.“⁸ Другим речима, језик, релациони систем означитеља, јесте одговоран за некомпатибилност или, пак, нарушавање компатибилности бића и значења, али, с друге стране, он обећава да ће разрешити расцеп, односно надоместити недостатак који сâм генерише. Овај парадокс је *conditio humana*. У сваком случају, ауторитет дискурса је свепрожимајући, неизбежан и неумољив. Процес текстуализације (изговарања и / или записивања, а потом и организовања изговореног / записаног у кохерентну Причу) за последицу има другостепено удаљавање од „почетне позиције“. Само називање „почетне позиције“ термином „означено“ указује на овакво удаљавање будући да се оно што је означено актуализује тек кад га нешто друго симболички обележи

5 Према: Žak Lakan, *Četiri temeljna pojma psihoanalize*, prevela Mirjana Vujanić-Lednicki, Naprijed, Zagreb, 1986.

6 Jaques Lacan, *Ecrits: A Selection*, Tavistock Publications, Routledge, 1989, 306.

7 Према: Mišel Fuko, *Poredak diskursa: pristupno predavanje na Kolež de Fransu*, preveo Dejan Ajdačić, Karpos, Loznica, 2007.

8 Исто, 38.

или означи. Означитељ тако постаје гарант идентитета означеног; он га дефинише и осмишљава. Међутим, *реално* се, како примећују и Дерида и Лакан, опире означавању. „Ствари већ мрмљају значење које наш језик треба само да прикупи.“⁹ Стваран *живош* (ако га има, односно, ако смо и даље у стању да га макар наслутимо) не да се преточити у низ симбола јер реални и симболички поредак јесу две паралелне али суштински непомирљиве равни. Па тако, оваква симболичко-релационистичка конструкција сопства, уместо да учврсти нашу представу о нама самима, заправо је замагљује својом инхерентном другостепеношћу.

Можда је сада тренутак да се поново постави питање: постоји ли начин да се кроз дискурзивну (пра)шуму допре до *реалног* живота? Ако се дискурс и његов поредак не могу заобићи и надиграти, онда, доима се парадоксалним, једини модус успостављања контакта са *реалним* јесте управо путем дискурса. Дискурс је суверени владар и ако човек има намеру да икако делује у његовом царству, он се мора служити техникама које не побуђују сумњу оних инстанци које чувају (по)ред(ак) такве државе. Други, не-дискурзивни начини нису забрањени – они једноставно не постоје или је сећање на њих потиснуто. Може ли се онда дискурс користити слободније? Може ли дискурс бити ослобађајуће средство? Такав дискурс не може / не сме бити идентичан ономе који је социјално прихваћен / прихватљив будући да све што је културно и социјално прихватљиво нужно служи очувања поретка. Неопходно је одважити се и изнаћи (само)свој(ни) *глас*, глас који није укључен у свеопшти жамор, глас који зуји на сопственим, личним фреквенцијама. Међутим, овакво понашање нужно је бунтовништво јер приватни, дисконтинуирани, борбени хаос нарушава униформну полифонију свеопштег жамора. „Разобручена ирационалност све више растаче поредак. Догађа се радикална субверзија моћи.“¹⁰ Глас бунтовника ће се чути као дисонантно „фалширање“ и сматраће се опструкцијом наизглед складног вишегласја. Зато ће диригент оркестра учинити све што је у његовој моћи да такав глас ућутка како би очувао привидну, или, пак, реалну музикалност мелодије коју његов оркестар производи. Он то неће учинити тако што ће побуњенику наложити да обустави зујање, већ ће га једноставно из групе искључити. Чин искључивања не имплицира прекид „фалширања“ – оно се наставаља али далеко од диригента и оних који су у оркестру остали, далеко од оних који су донели одлуку да не чују.

9 Исто, 37.

10 Petar Jevremović, *Telo, fanatizam, simbol*, Službeni glasnik, Beograd, 2007, 46.

„Нема сумње да постоји у нашем друштву, и могу да замислим и у свим другим (али према различитом профили и ритмовима), дубока логофобија, врста немог страха од ових догађаја, од ове масе изречених ствари, од појаве свих ових исказа, од свега што ту може бити насилно, дисконтинуирано, борбено, хаотично – од свег овог непрестаног и разузданог зујања дискурса.“¹¹

Дискурс лудила је парадискурзивни покушај побуне против естаблишмента симболичког поретка, а у циљу спознаје реалног.

За разлику од побуњеника, чији живот, баш као и њихове речи, после екс-клузије постају *непредвидљиви догађаји*, судбина оних који (не)вољно служе дискурсу је јасно одређена. Да ли, онда, оног тренутка када субјект који оставља трагове, чак и ако то чини под својим именом, почиње да функционише као неко други, као писац, аутор - човек? Човек тада, између два своја сопства, успоставља континуитете и нивое кохерентности који нису идентични оним који постоје на разини његовог стварног живота. Последица овог процеса је конституисање својеврсног нео-идентитета који није идентичан човековом идентитету као грађанина или његовом социјалном идентитету. Дискурс *није* живот: његово време није време човековог живота¹². Текстуализација је свеобухватни процес; њој је све подложно: простор, време, живот. Када град постане текст, када улице постану реченице, када кораци постану слова, живот онога ко корача постаје пуки запис, *шраг* начињен графитном оловком, траг који се лако да̑ изменити, прецртати и обрисати. *Траг* је, као и *difference*¹³, ознака недостатка извора / присуства („увек већ одсутног присуства“) које је, без обзира на такво своје (не/пред)егзистенцијално стање, ипак (пред)услов мисли, искуства и реалности: траг-структура језика брише саму себе чим обећа читљивост и стабилно значење. Она је *шойос* извора, место где се присуство, идентитет, значење и несвесно сударају, а извор као „*архи-шраг*“ истовремено показује да су горе наведене категорије пре *исходи* него *узроци*: *шойос* не постаје само *шройа*, фигура дискурса, већ и *у-шойос*, не-место. Дакле, *шраг* је трансцендентално означено које је *увек већ* скривено унутар језика; *шраг* је она латентна али и перманентна контрадикција која омогућава де/ре-конструктивистич-

11 Mišel Fuko, *Poredak diskursa: pristupno predavanje na Kolež de Fransu*, preveo Dejan Ajdačić, Karpos, Loznica, 2007, 38.

12 Према: Мишел Фуко, *Археологија знања*, превео Младен Козомара, Плато, Београд, 1998.

13 Према: Жак Дериде, *О грамајологији*, превела Љерка Шифлер-Премац, Веселин Маслеша, Сарајево, 1976.

ку језичку игру¹⁴. Оног тренутка када *тирагови* постану наша (пре) окупација, када покушамо да дешифрујемо значење *сшоја*, ми почињемо разумски и дискурзивно да општимо са другостепеним, са реликтом, а из фокуса се губи суштинско – сам чин **корачања**.

* * *

„(...) тај мрак садашњости (...) изједначаје се са целим питањем идентитета, са границама наше способности да се вратимо самима себи, или поседујемо сами себе (...) Садашњост егзистенције, која тера све друго напред и према којој све друго стреми, сама је најмање доживљавана (...) Отуда долази чудна чињеница да нико још никада није стварно *био ту*, да нико још није стварно *живео*.“

Фредрик Дџејмсон

Царство идеологије текста, које конструише човека од сламе, преиспитујући (одабране) текстове из прошлости терминима своје естетике¹⁵, намеће својеврсни скептични оптимизам у откривању и повезивању трагова непрекинуте приче, обједињене у *јединствену колективну Причу* која би, у Великом канону Приче, ублажила сукоб модела *polisa*-а и универзалног царства, те би се и, одвајкада супротстављени, угњетач и угњетени отргнули од Царства Реалности коју доказује Нужност и задобили Царство Слободе. Но, свет свакодневног живота нуди утопијску компензацију у виду подтекста према коме језичка активност приче, у колективној фантазији о реалности, или, пак, реалности привида, нуди разрешење у виду симболичког, алегоријског, односно архетипског кључа „доњег простора“, текстовно „нереченог“ у наративној структури као апорији бића и небића времена, а кроз језик којим време *јесте*. Прошлост је прошла, будућност још *није*, те нам у неприступачном Царству алтисеровског *одсушног узрока* и лакановског *реалног*, чини се, једино преостаје „perpetual present“¹⁶ приповедног апарата. Да ли су нови историјски услови на измењеном хоризонту очекивања заиста створили нова опредмећења у виду текстуалне конструкције стварности и структурно-језичког апстраховања свакодневног, искуственог живота, те је и хипостаза језика произвела нови субјект/објект-оруђе, нову (делатну) силу – језик, као *energeia* и као *ergon*?

У приповедном кретању које разбија неподношљиву затвореност квадратуре кругова у „наративном схватању унутрашње

¹⁴ Исто.

¹⁵ Према: Fredrik Džejmson, *Političko nesvesno: Pripovedanje kao društveno-simbolički čin*, preveo Dušan Puhalo, Rad, Beograd, 1984.

¹⁶ непрекидна садашњост

кохезије живота¹⁷, покреће се, између осталог, питање: шта јесте сврха наратива? „Наратив је основни начин на који људска врста организује своје схватање времена“¹⁸, те, истиче Пол Рикер, време постаје *људско време*. Уколико догађајима конструишемо одређени временски поредак, исти, намеће се, управо губимо када га наративом обликујемо и представимо. Догађај преточен у наратив постаје оно што више немамо, колико год да, са друге стране, језиком време *јесће*. Запитајмо се, губимо ли *увек* (*већ*) људски временски поредак, а у оној мери у којој исти језиком *бива*? Х. П. Абот наводи да у нашој свести постоји много наративних модела, но не нуди алтернативна разматрања проблематике која се тиче онога што би, у том случају, претходило стварању истих у људској свести. Вратимо се причи, а да бисмо причу-догађај која се *ис-преда* освојили кроз илузију још једне од људских датости, звану - наративни дискурс. Приче нема пре наратије, приче нема пре текста и делатне силе језика. Причу ствара прича о причи, а „наратија почиње у тренутку кад је прича већ завршена“¹⁹. У ком тренутку је почела, у ком простору је обитавала, пре него што је „попунила“ своје ентропијске моменте? Немамо догађај, немамо причу, немамо Царство реалног. Имамо језик, имамо наративни дискурс, имамо приповедни апарат и приповедну активност. Имамо и илузију звану „perpetual present“ која, напоменућемо сада, ипак „непрестано протиче“, те је и легитимно питање „*како* може постојати време, ако прошлост више не постоји, ако будућност још не постоји и ако садашњост не постоји увек?“²⁰. Да ли можемо да претпоставимо да прича има свој пренатални, пред-дискурзивни, витруелни простор, који је, попут прошлости, прошао и који у будућности још не постоји? Уколико то не може бити случај, а при чему се неминовно намеће и питање неизговореног, животно реалног наратива, шта јесте садашњост приче, којом време *јесће*, и која, преточена у наратив постоји увек (?), док је „искуствена реалност само пастиш наратива који су конструисани заједно са фикцијом и вођени културном идеологијом?“²¹. У Лудилу покушаја да се исприповеда јединствена колективна Прича, у Лудилу неподношљиве затворености квадратуре кругова, у

17 Пол Рикер, *Сойство као други*, превео Спасоје Тузулан, Јасен, Службени лист СЦГ, Београд, Никшић, 2004, 152.

18 Н. Porter Abot, *Uvod u teoriju proze*, превела Milena Vladić, Службени гласник, Београд, 2009, 27.

19 Исто, 49.

20 Pol Riker, *Vreme i priča*, I, превеле Slavica Miletić i Ana Moralić, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci, Novi Sad, 1992, 16.

21 Н. Porter Abot, наведено дело, 248.

апоријама бића и небића времена, кроз причу коју немамо, чини се да, са једне стране, обитавамо у просторима наративне металепсе, односно у рачвастим наративима паралелних светова, а у којима, могло би се након свега рећи, апсурдно и парадоксално, „интервенција реалног“ бива *нормализована* наративним стварањем света/светова.

И остајемо запитани: кроз причу коју немамо, у непрекидној садашњости коју стичемо оним што немамо, а да бисмо је у сваком следећем (садашњем) тренутку изгубили, у времену које, дакле, задобијамо приповедањем, у потрази за траговима непрекинуте Приче, у позитивној утопији наше приповедне датости – да ли се окренути Царству Лудила које своју причу *има*, и то ону која „(...) припада животу прије него што се из живота протјера у писање“, ону која „се враћа назад у живот многоструким путевима присвајања и по цену неукидивих напетости (...)“²². И следимо Лудило у причи која му припада, бар у оној мери у којој конструишемо илузије очигледности света који живимо. Лудило јесте „лик“²³ наратива, односно *наратив-лик*, неподесни, етерични, атипични лик, као (де) конструктивистички почетак-крај облика (не)присутности, као атемпорални Слепи путник укрцан на брод приповедне пловидбе, замаскиран у Конструкт Лудило које измиче *нормализацији* интервенције реалног у приповедном.

И сада,

„овај анахронични субјект у свом пољу држи два текста и у својој руци узде задовољства и насладе, јер, у исти мах и противуречно, учествује у дубоком хедонизму читаве културе (...) и у деструкцији ове културе: он ужива у отпору свога *ја* (...) и трага за његовим губитком. Тај субјект је два пута расцепљен, два пута перверзан.“²⁴

Ово је тренутак када се наративни дискурс ослобађа својих, рећи ћемо, аутора, и када се његово битисање сабира у свом значењу које ће му доделити други, тренутак када ћемо устукнути пред духом симетрије, иступити из поља конститутивних правила кроз деловање лика и његовог „идентитета“ који је (анти)корелативан идентитету приче саме, као и *иракџици* приповедног деловања. Лудило, попут искуственог живота који живимо, не може имати своје наративно јединство. Његова историја припада историји дру-

22 Пол Рикер, *Сопство као дружи*, превео Спасоје Ђузулан, Јасен, Службени лист СЦГ, Београд, Никшић, 2004, 170.

23 Следећи језичку конвенцију, послужићемо се термином „лик“.

24 Rolan Bart, *Zadovoljstvo u tekstu*, превео Jovica Aćin, Gradina, Niš, 1975, 18.

гих.²⁵ У наративном, пак, „јединству“ ове приче, наш лик јесте *биће фикције*, односно *биће-фикција*, које нам, у мешавини фантазије живог/животног искуства и приче, излази у сусрет да бисмо повремено *почињали*, односно привремено *завршавали*²⁶ у „непрекидној садашњости“ узглобљављања једне приче у другу.

* * *

Упркос „апокрифном наносу времена“, у заустављеној и чуваној повести, у „непотребним рукотворинама“ које су у служби нашег *повесног осећања*, неумитно тече непрекинута прича у својим *траговима*, прича која не зна за крај, велика Прича у траговима саструганог палимпсеста „наслеђених *живоша*“ у покушају да свет отпочне од Алфе и Омеге. И следићемо причу о траговима у њеним траговима, заустављајући се на варци стопе отиснуте у два наврата која бића Ваздуха, једним ходом, остављају. „Око примећује варку ако уме да разликује дубину трагова остављених једним ходом од оних отиснутих у два наврата.“²⁷ Овој причи смо и сведок и сачесник, ова прича, која у себи живота има, открива *зашто* свог приповедања. То је прича која мисли о себи и преиспитује извор приповедања. Звук фруле Свирача из Златних времена „сажима Пекићев митоборачки наративни обрачун са дискурсом усрећења и идејом Новог Јерусалима“²⁸. Додаћемо, исто толико колико и пекићевски наративни обрачун са нарацијом, обрачун са дискурсом који је у перманентном обрачуну са животом у, опет, непрекидном конструисању истог. Приповедање је везано за стварање нових поља стварности. „Али, та логика за ново поље стварности (...) мора пронаћи и нови језик којим ће је изразити.“²⁹ Уколико је звук фруле знак човекове потребе за утопијом, као последицом историје, питамо се – шта јесте историја до историја приче, до утопија као последица приче? Уколико је искуство са историјом приче „смртолико“, попут Пекићевог „смртоликог приповедања“ које је управо

25 „(...) ништа у стварном животу нема вриједност наративног почетка; памћење се губи у густој магли раног детињства (...). Да ли је онда још могуће говорити о наративном јединству *живоша*?“ (Пол Рикер, *Сойство као други*, превео Спасоје Ђузулан, Јасен, Службени лист СЦГ, Београд, Никшић, 2004, 168.)

26 „У фикцији ни почетак ни крај нису нужно почетак и крај испричаних догађаја, него су и почетак и крај саме наративне форме.“ (Пол Рикер, исто, 167.)

27 Борислав Пекић, *Нови Јерусалим: гоџкса хроника*, Политика, Народна књига, 2004, 120.

28 Гојко Божовић, „Дух хилијазма и дух приповедања“, *Антиутопије у словенским књижевностима*, Научно друштво за словенске уметности и културе, приредио Дејан Ајдачић, ТИА, „Јанус“, Београд, 1999, 115.

29 Борислав Пекић, наведено дело, 192.

усмерено ка приповедању самом, човек се нужно обраћа утопијској димензији коју (још) није искусио. Вратићемо се на претходну тезу: утопију производи историја (приче). У којој мери је, онда, утопија та димензија коју човек није искусио, онолико колико није искусио ни историју, па ни причу? Да ли му се, у том случају, одриче и свака могућност да искуси причу? Легитимно је, могло би се рећи, једино да се утопијско искупљење приче тражи у/од прошлости, не у/од будућности. Причу у будућности немамо, онолико колико је, међутим, ни у прошлости нисмо имали. У двосмисленом, дакле, пољу ове приче, води се митоборачки рат са причом која бива уништена и која уништава, под претпоставком да ју је „непрекидна садашњост“ ове приповедне равни икада њеним творцима дала. Уколико се из реалности одлази у мит и утопију, намеће се питање шта јесте реалност коју немамо, уколико исту не конструишемо наративом, јер ис-приповедана реалност јединки јесте, у датом контексту, једини доступни свет? Мезмерични звуци прошлости и будућности, историје и утопије, укидају „непрекидну садашњост“ *живоша*, маме нас у *причу*, те неминовно постајемо заточеници металепси и рачвастих паралелних светова, одричући се *екс-клузивног* права на *екс-клузивности* лепре *екс-клузивног* живота Златног гета младости када је лепра била „једини знак доброг здравља.“³⁰ Камен на који индијански ратник одскаче отиске не прима, као што ни приповедач ове приче фрулу Свирача из Златних времена није нашао, а ни свога пријатеља. „Никакав траг никуда није водио (...) Нестао је (...) стопу по стопу враћајући се *власијишим* трагом, да би се једним скоком нашао на тлу које отиске не прима.“³¹ Борба са прошлошћу, ишчекивање будућности увек даје куће пуне „тајног, невидљивог, постхумног живота.“ „У овој готској хроници (...) наративно знање претходи сваком знању, а књига претходи искуству и сећању.“³² Готска – јесте, готска - по цену и на рачун приче. Међутим, у углу одаје уточишта младости, стајало је вретено, демонска алатка која се о исти простор, као и живот, отима, а „чији се точак још једном окренуо пре него што ће се *зауставити*.“³³ И песма је трајала, да би престала, јер смо на истом месту остали. Да смо за њом пошли, можда, понадајмо се, никада престала не би. Приповедачев етерични, лепрозни, непостојани пријатељ – анонимни коресподент, рефренска сена Панове фруле, не дозвољава улазак у његову причу

30 Исто, 153.

31 Исто, 153.

32 Гојко Божовић, наведено, 124.

33 Борислав Пекић, наведено дело, 150.

ономе ко је хтео да постане Гилгамеш који, у потрази за бесмртношћу, путује да би сусрео онога који је нашао живот, јер једном када у причу уђе, пре краја изласка из ње нема. А овај Гилгамеш био је „само извесна количина воде коју је у чврстом агрегатном стању држала једна хемијска формула уз одушевљену подршку маште“³⁴, а кога у астралној поворци прошлости није било јер је чекао себе. „Тело ме, на жалост, у томе није следило. И многе невоље, од којих неке и у причу улазе, потичу од несагласности два живота, што у мени, подсмевајући се један другом, теку напоредно“³⁵. Демонском алатком приче, чији је сведок и саучесник, у покушају егзорцизма приповедања приповедањем, усред божанске *шајне живоџа*, Гилгамеш утискује трагове у празан лист хартије, серију великих и малих слова, спаљује писмо, песму и партијску књижицу; отвара прозор, чекајући с ножем за *сечење* хартије у руци. Универзална прича наивног писца који прошлост настоји једним приповедачким дахом да обухвати, „остаје на празном листу хартије с којим је и почела“³⁶.

Зашто, остајемо запитани, заједно са свим Гилгамешима, не изјуримо на улицу и певамо са осталима, већ са причом и у причи чији крај чекамо попут „мумифицираних мртваца“, остајемо у препричаном, испричаном, присећеним одајама Златних времена? Ако је говор, како нам сведочи пророк прошлости, археолог Новог Јерусалима, „(...) средство за постизање компромиса у погледу стварности“, те и „уколико се стварности више разликују, захтевају и више речи да се међусобно *објасне и нагоде*“³⁷, онда, уистину, сваки појединачни човек-лудак има право на своју *екс-клузивну* стварност, у *екс-клузивно* дискурзивно условљеној цивилизацији - док се „између јетре и жучи, у суседству измета, одвија божанска тајна живота. И другог космоса нема“³⁸. Да ли Причи обећати један Нови Јерусалим, да би јој били обећани сви Нови Јерусалими њене историје и *екс-клузивне* реалности њеног *екс-клузивног* Конструкт Лудила? Јер, напослетку, одиграо се *гоџађај* у историји појма структуре из доба *episteme*³⁹, те за центром и чврстим пореклом трагати нећемо, а ни језик (више) мисао не прати (ако ју је икада пратио), из чега проистиче и наше *екс-клузивно* право на одбацивање одговорности за *екс-клузивнијеи* Лудила потраге за Утнапиштимом,

34 Исто, 139.

35 Исто, 123.

36 Исто, 8.

37 Исто, 177.

38 Исто, 139.

39 Према: „Структура, знак и игра у дискурсу хуманистичких наука“, Žak Derida, *Bela mitologija*, izbor i prevod Miodrag Radović, Bratstvo-jedinstvo, Novi Sad, 1990.

„оним који је нашао живот“, а у распону од Ватре до Метала у коме ћемо оставити тек понеки фрагмент, јер на *ин-клузивитијет* колективне, јединствене, универзалне Приче, прича нам одриче сва права. И, поново, оставља нас са празном хартијом, поред отвореног прозора, уз орфејске звуке фруле, у искушењу да не чујемо сопствене *џлас*, који обитава, ту негде, у једином космосу, „између јетре и жучи“, а где почиње мук речи.

Литература

1. Bart, Rolan, *Zadovoljstvo u tekstu*, preveo Jovica Aćin, Gradina, Niš, 1975.
2. Божовић, Гојко, „Дух хилијазма и дух приповедања“, *Антиутилитије у словенским књижевностима*, Научно друштво за словенске уметности и културе, приредио Дејан Ајдачић, ТИА, „Јанус“, Београд, 1999.
3. Дерида, Жак, *О граматологији*, превела Љерка Шифлер-Премац, Веселин Маслеша, Сарајево, 1976.
4. Derida, Žak, „Структура, знак и игра у дискурсу хуманистичких наука“, Žak Derida, *Bela mitologija*, izbor i prevod Miodrag Radović, Bratstvo-jedinstvo, Novi Sad, 1990.
5. Jevremović, Petar, *Telo, fanatizam, simbol*, Službeni glasnik, Beograd, 2007.
6. Lakan, Žak, *Četiri temeljna pojma psihoanalize*, превела Mirjana Vujanić-Lednicki, Naprijed, Zagreb, 1986.
7. Lacan, Jaques, *Ecrits: A Selection*, Tavistock Publications, Routledge, 1989.
8. Pekić, Borislav, *Marginalije i moralije (misi)*, priredila Ljiljana Pekić, Solaris, Novi Sad, 2008.
9. Пекић, Борислав, *Нови Јерусалим: гоџска хроника*, Политика, Народна књига, 2004.
10. Porter, H. Abot, *Uvod u teoriju proze*, превела Milena Vladić, Službeni glasnik, Beograd, 2009.
11. Riker, Pol, *Vreme i priča*, I, пределе Slavica Miletić i Ana Moralić, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci; Novi Sad, 1992.
12. Рикер, Пол, *Сојство као други*, превео Спасоје Ђузулан, Јасен, Службени лист СЦГ, Београд, Никшић, 2004.
13. Фуко, Мишел, *Надзирајући и кажњавајући*, превела Ана А. Јовановић, Просвета, Београд, 1997.
14. Фуко, Мишел, *Археологија знања*, превео Младен Козомара, Плато, Београд, 1998.
15. Fuko, Mišel, *Poredak diskursa: pristupno predavanje na Kolež de Fransu*, preveo Dejan Ajdačić, Karpos, Loznica, 2007.
16. Фуко, Мишел, *Историја лудила у доба класицизма*, превела Јелена Стакић, Нолит, Београд, 1980.

17. Felman, Shoshana, *Writing and Madness (Literature/Philosophy/Psychoanalysis)*, Stanford University Press, Palo Alto, California, 2003.
18. Džejmson, Fredrik, *Marksizam i forma*, Beograd, Nolit, 1974.
19. Džejmson, Fredrik, *Političko nesvesno: Pripovedanje kao društveno-simbolički čin*, preveo Dušan Puhalo, Rad, Beograd, 1984.
20. Wilce, M. James, "Language and Madness", *A Companion to Linguistic Anthropology*, ed. Alessandro Duranti, Blackwell Publishing Ltd., USA, UK, Australia, 2006, 414-430.
21. <http://www.michel-foucault.com/quote/2005q.html>

Jasmina Teodorović, Marija Lojanica

**THE GREAT STORY
AND THE REBELLION IN
THE LAND OF THE WIZARD OF OZ**

Summary

The paper analyzes the complex interaction of the real and symbolical order personified in the trace-structure of the language system, consequently the modes of discursive practices constructing and deconstructing the human subject, as well as his awareness of the self and the Other. The peculiar interrelation of the real and the symbolical are, thus, examined in terms of Story-Storytelling correlation. Furthermore, one of the crucial questions hereby raised is the following: namely, whether the act of writing down, or, in broader terms, the act of narrating itself invalidates the real / true to life.